

Ekklesia Breda 19 januari 2020

thema: 'Onderweg' – gelezen: Lukas 10,3-5 (drempeltekst) en Deuteronomium 26,1-11

Toespraak Franck Ploum

1.

Twaalf jaar geleden was er een groepje van zo'n twintig mensen met een droom. Een plek waar ze elkaar en anderen konden inspireren. Waar het bijbelverhaal als levensverhaal van vandaag gedeeld en besproken kon worden en waar iedereen, zonder uitzondering, welkom zou zijn. Twee jaar lang bleef het een droom, maar op 3 januari 2010 was het zo ver, voor het eerst kwam de Ekklesia Breda bij elkaar. In de Waalse Kerk, hemelsbreed hier 200 meter vandaan. In twee jaar tijd was de groep verdubbeld en met zo'n vijftig mensen zongen we die zondagmorgen 'Licht dat ons aanstoot in de morgen' (H. Oosterhuis).

Natuurlijk riep deze nieuwe ekklesia veel vragen op. Waarom? En binnen welk verband? En tegen wie en wat? Vragen die passen in de wijze waarop in onze tijd – zeker als het gaat om religie en kerk - tegen vernieuwing en verandering wordt aangekeken: iets nieuws? Dan zal er wel conflict zijn! Maar deze ekklesia was en is niet geboren uit conflict. Deze ekklesia zet zich niet af en is tegen niemand. Deze ekklesia is er omdat er mensen zijn die zich door deze vorm, door deze wijze van vieren en door een gezongen liturgie met de bijbel op de krant voelen aangesproken, bemoedigd, aangespoord en verrijkt. Dat uitgangspunt, die houding van 'er zijn' in openheid naar en met waardering voor alle andere vormen is - nadat het eerste stof was neergedaald - meer en meer herkend en gewaardeerd door kerken en Raad van Kerken. En met name ook door veel congregaties en religieuze orden in West-Brabant en daarbuiten die behalve de openheid ook de inhoud herkennen als hun eigen levensweg: de bijbelse traditie als bron van inspiratie en geloof en tegelijk als motor voor solidariteit en maatschappelijk engagement. Veel religieuzen gaan met ons mee tot op vandaag.

2.

Deze ekklesia zet zich niet af en is tegen niemand. Maar deze ekklesia komt wel in verzet en verheft wel haar stem. Daar waar mensen gemangeld worden, waar solidariteit onder druk staat, waar geld en macht mens en aarde uitbuiten en leegroven. Daar waar andere culturen en geloven belachelijk worden gemaakt en waar wij-zij denken of vreemdelingenhaat de kop op steken, daar verheft deze ekklesia haar stem. En ook daar waar religie mensen klein of afhankelijk maakt, buitensluit of discrimineert, beperkt of onvrij maakt, veelal met een beroep op God en bijbel of ander boek. Behalve dat deze plek voor veel mensen er een is naast andere plekken van kerk-zijn of inspiratie die ze bezoeken, is ze dus ook voor velen een veilig oord waar ze mogen zijn wie ze zijn.

Een open en gastvrije geloofsgemeenschap die los van dogmatiek en leerstellingen van het bijbels verhaal wil leren wat leven is en wat samenleven is. Die wil horen hoe mensen Gods aanwezigheid en afwezigheid ervaren hebben; hoe ze hebben gevochten, geworsteld en God hebben vervloekt en aanbeden; hoe ze zichzelf zijn kwijtgeraakt en hebben gevonden, omdat we geloven dat wij in de kern geen andere mensen zijn en dat de meest fundamentele vragen van toen, ook onze vragen zijn. In een andere tijd, andere vorm, andere context, maar wezenlijk niet anders.

Onze levens zijn niet anders dan die van mensen toen, van mensen voor ons en ook niet anders dan van die na ons komen. Natuurlijk, omstandigheden zijn anders, mogelijkheden en onmogelijkheden verschillen, maar in wezen is de zoektocht naar levensruimte, naar geluk en vervulling hetzelfde. In onze eigen zoektocht naar de betekenis van ons bestaan hebben we houvast gevonden in het bijbelse verhaal. De mensen, de verhalen, ze roepen herkenning op, of weerstand, bevestiging of afgrijzen. Maar ze zijn - hoe dan ook - een deel van onszelf, geweest, geworden, of gaan dat nog worden, gaandeweg. Met beelden, namen, gebeurtenissen, flarden geloof, hoop en liefde uit dat bijbelse verhaal zijn we op weg en ze hebben ons eigen levensverhaal tot vandaag gestuurd en gekleurd, misschien zelfs wel bepaald, positief, maar soms ook negatief.

3.

We zijn onderweg. We zijn zoekend. We proberen onderweg open te zijn en te blijven voor nieuwe inzichten, voor profetische stemmen en voor groeiend inzicht. Volgens de grote joodse wijsgeer Abraham Joshua Heschel is dat wat de bijbel bedoelt als er staat: een bode van God, een Engel des Heren, een stem uit de hemel. Dat is groeiend inzicht.

Onderweg met elkaar en onderweg met die God van de bijbel, die *Ik zal er Zijn*. Die God van erbarmen en trouw, die God van Mozes en de profeten en ook van Jezus. Vraag je een Joodse mens naar haar geloofsbelijdenis, zal het antwoord zijn: *'God dienen met heel mijn hart, met heel mijn ziel en heel mijn verstand en mijn naaste liefhebben, die een mens is als ik'*. Wanneer je vervolgens vraagt naar het bestaan van die God, dan zal volgen: *'Mijn vader was een zwervende Arameeër...'*. Zo begint dus ons geloofsverhaal, het geloofsverhaal van de grote godsdiensten: Jodendom, Christendom en Islam. Een zwervend bestaan op zoek naar onderdak, veiligheid, geluk, een land van melk en honing. Op weg gestuurd – zo zegt het Bijbelse verhaal – door God zelf. En gegaan, niet wetend waarheen, en aangekomen, en ja... ook weer vertrokken.

Een gelovig mens is kennelijk voorgoed een reiziger. Iemand onderweg, die alles weet van vergaren en loslaten, winnen en verliezen, wortelschieten en ontwortelt raken. Een onzeker bestaan. Niet voor niets dat er sinds mensenheugenis gezocht wordt naar zin en betekenis, naar roeping en bestemming. Die zoektocht naar wat draagt, zin geeft en richting, die zoektocht naar oorsprong en bestemming is opgeschreven in de vele verhalen van de Schrift. Te beginnen bij die oervader, die een zwervende Arameeër was.

In een adem wordt ook al genoemd Mozes, de man die het volk vooruitging en hen liet wegtrekken uit Egypte. Ook hij hoort bij dat oerverhaal dat begon bij Abraham en Sara. Je zou kunnen zeggen dat met Mozes de gewone mens haar intrede doet in het geloofsverhaal. Klein van stuk, niet al te prominent. Een stotteraar, zeker geen prater, beter op de achtergrond dan de grote leider. Hij doet zelfs vijf pogingen om onder zijn opdracht uit te komen, maar uiteindelijk krijgt hij een schop onder z'n kont en gaat op weg. Niemand is te klein om z'n plaats in het verhaal in te nemen. Geen woord is te hoog, geen opdracht te zwaar, iedereen kan het volbrengen. Het is immers niet een verhaal van ver weg over mensen die we niet kennen. Het bijbelse verhaal is ons verhaal, *'zoals ons leven gegaan is, gaat of nog zal gaan'*. (citaat H. Oosterhuis – Boek van mijn leven)

Ook jij kunt het volbrengen – zegt het bijbelse verhaal. Ook jij mag mee in de stoet van mensen, door de eeuwen, die het verhaal verder vertellen, over die God die afdaalt, die komt bevrijden, die barmhartig is en gerechtigheid wil voor mens en wereld. Gewone mensen gezocht, om het te volbrengen, alle recht en alle vrede, omwille van een nieuwe wereld die komt en reeds groeit, tegen de huidige wereldwanorde in.

4.

Het is goed dat er steeds weer nieuwe mensen van alle eeuwen instappen in het grote verhaal. Een geloofsverhaal is immers nooit af, gaat door de eeuwen heen altijd verder. Geloofsverhalen die af zijn leiden tot oorlog, waarheid, gestolde dogma's. Geloofsverhalen moeten juist in beweging zetten, sturen aan op loslaten en opnieuw beginnen. Het kan immers altijd beter, completer, humaner, saamhoriger. Geloofsverhalen zijn geen eens en voor altijd gegeven veilige bunker, eerder een veilige vluchtheuvel, voor even, om daarna weer verder te gaan op die weg vol drukte, gevaren, schone en lelijke dingen, recht en onrecht, die weg die leven heet. Geloofsverhalen voor onderweg leiden ons langs kabbelend water en woeste zee, gebaande wegen en met puin beladen paden, over hoge bergen en angstaanjagende afgronden. Daarom gaan ze ook nooit alleen over de successen, over het gevondene, ze vertellen het verhaal van de weg, met alles wat daar bij hoort.

Waar gaat de weg naartoe? Dat is lang niet altijd duidelijk. Ja, een nieuwe aarde, recht en gerechtigheid voor allen! Maar waar, wanneer en hoe en met wie? Wie zal het zeggen, het bijbelse verhaal zegt er niets concreets over, behalve dat het kan, dat het mogelijk moet zijn, dat het gebeuren zal, als jij het wilt. Het is zelfs al begonnen, ook in en met jou, zie je het niet?

Met Jezus heeft de traditie van deze grote verhalen binnen de Joodse traditie zich voortgezet. Hij besloot in het spoor van Mozes en Profeten op weg te gaan, en voor hem kon het niet anders dan dat dit een weg van 'gegeven leven' werd, een mensenleven getekend door Gods gerechtigheid. Hij besloot, geheel volgens zijn traditie, de weg te gaan van een dienstknecht. En zo stuurde hij ook zijn volgelingen op pad zegt het verhaal: met niets dan jezelf onderweg en geladen met dat ene woord: vrede, vrede voor jou en vrede voor jou, wie je ook bent.

'Mensen van de weg' werden ze genoemd. Het is de oudste aanduiding voor de nieuwe messiaanse beweging die na Jezus' dood van de grond komt. Pas veel later doet de benaming 'christenen' haar intrede en dan eerst ook nog als scheldwoord en pas later ervaren als geuzennaam of eretitel. 'Mensen van de Weg'. Het beeld van de weg roept vragen en nieuwe beelden op. Het plaatst ook onszelf als persoon, maar ook als groep, als ekklesia, in die eeuwenlange stoet van grote en kleine mensen die zich aansloten bij de Weg. En dan doel ik niet op ekklesia als instituut of organisatie, nee in de werkelijke betekenis van het woord: de samengekomen, samengeroepen gemeenschap. Samengekomen rond dat oude, moeilijke, altijd actuele joodse boek. Samengeroepen, door wie, door wat? Wie zal het zeggen. In ieder geval door een onuitroeibaar verhaal over liefde en gerechtigheid, over solidariteit en aandacht voor het kwetsbare. Een onuitroeibaar verhaal dat in ons wortel heeft geschoten, dat in ons woont als een vreemde en dat tegelijk geheel het onze is.

Dat het ons goed mag gaan, zolang we tijd van leven hebben. Dat we onderweg mogen blijven en open. En dat we – zoals we straks zullen zingen – op die weg van leven met velen brood en ademtocht mogen delen, want ook voor ons als ekklesia en als individuen geldt: wie niet geeft om zelfbehoud die vindt leven honderdvoud.

Zeg Amen - Dat het zo moge zijn.